

PETER
GETTING

POLÁ
MANÉ
NOHY
BALE
TIEK

MARENČIN PT

*Znavení v sebe, so srdcami navždy stratenými
Nikdy sa nestrasúc úzkosti zveri lovenej
Tie rituály odkryli dvere našim blúdeniam
Otvorené a zavreté, potom v tvár šmarené*

*Kde to boli?
Kde to len boli?*

(Decades)

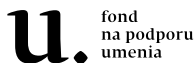
Polámané nohy baletiek

Peter Getting

Polámané nohy baletiek

MARENČIN PT

Z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia

Copyright © Peter Getting, 2018
© Marenčin PT, spol. s r. o., Bratislava, 2018
Jelenia 6, 811 05 Bratislava
marencin@marencin.sk www.marencin.sk
Cover © Marenčin Media, 2018
Design © Marta Blehová, 2018
Jazyková úprava Ivana Gibová
736. publikácia, 1. vydanie

ISBN 978-80-569-0239-4 (viaz.)
ISBN 978-80-569-0240-0 (ePDF)
ISBN 978-80-569-0241-7 (ePub)

Epizóda so zlým koncom, stredom, začiatkom

Často si ho počul cez stenu, ako čímsi klope, ťuká, klepoce, buchoce, pili a vrta, škrípe a vŕzga, udiera a rachoce, znelo to do neskorých hodín tvojich krušných čepelnatých nocí, keď za oknami dávno vládla hustá tma, ba i potom, v najtichších, bezfarebných a bezmocných hodinách pred svitaním, keď všetko umrie, ani nezastoná, a po uliciach nešťastne pobehujú len túlavé mestské psy. –

Steny v tomto nájomnom dome boli také tenké, priedušné! – nič nezadržali. V tejto skromnej podkrovnej izbe si býval sotva pár týždňov, ale už od prvého dňa si ho počul, toho neznámeho suseda s kozou briadkou a vzrušenosťou pomätenca v pohľade, ktorého si len raz náhodou stretol na rozbitom schodisku, kde to páchlo starinou, močom a lacným vývarom. Takmer ste sa zrazili, obaja zamyslení, ale hneď si vedel, že je to on, koho počúvaš cez steny, ako sa do úmoru zapodieva svojou podivnou činnosťou a stále niečo montuje, skrutkuje, brúsi, priťahuje a ohýba. Z neochotných narážok ľudí v dome si vytušil, že to trvá už dlho, viac si sa nedozvedel. Privádzalo ťa to do ťažkých malátnych snov plných tiel plných úderov plných krvi plných krutosti, tvoj nepokoj to bičovalo do šialenstva. –

Nevydržal si to dlho a vydal si sa za ním. Čo si mohol stratiť? Zastihol si ho práve vo dverách – až vtedy si si uvedomil, že pri tvojom chvatnom odchode z izby zvuky spoza steny umĺkli. Prácu akiste odložil len pred chvíľou a teraz sa chystal kamsi von, kde bude zasa zvažovať, čím bude najbližšie písať, vŕzať, rezať, rachotiť. Keď ťa však,

blábotajúceho v rozpakoch čosi zmätené, zočil vo dverách, ani ťa nevypočujúc do konca, akoby bol už so všetkým vopred oboznámený a čakal iba na toto, bez ďalšieho otáľania ťa vtiahol cez úzku chodbičku dnu. Šero, prepchaté izby, pach vazelíny. Nemýlil si sa teda. –

– Prišli ste v najlepší čas, – vysvetľoval s tým nezachytiteľným zanietením, len čo ste zastali v jeho zvláštnom byte, hádam ešte úbohejšom než tvoj, ibaže plnom všemožného od železa po stohy starých tlačí – nepreskúmateľné haraburdie stálo pri stenách vyše človeka. V izbách mal toho toľko zozbieraného, až sa krútila hlava, viedla tadiaľ len tenká ulička a v strede stálo temné čudo a on tam pobehoval a splietal a kozia briadka poskakovala: – V najlepší čas, priateľko... Prístroj, tento svoj jedinečný prístroj som práve dokončil – práve dnes – pozoruhodné, však? Práve dnes, po 139 dňoch... Vy ste to vedeli? Skade? Pomohli algoritmy, logaritmy, protirytmus? Matematika diskretná aj indiskretná? Teória relativity relatívna? Nehovorte, že to bol len púhy inštinkt, dielo náhody... –

– Prístroj? – vytisol si ledva s preglgnutím, na viac si sa nezmohol, spustiac zrak z jeho pohľadu, nedalo sa doň dlhšie dívať, lebo človek sa bál, že zošalie. Prisal si sa ním na hrbu najrozmanitejších súčiastok, bizarne a nevyvážene skonštruovaných do nevzhľadného celku a poprepájaných k sebe a cez seba. Zahliadol si tam dokonca podnožku mohutného svietnika; dve-tri obrovské ručné baterky a na čele primontované svetlomety; tučnú reťaz; dávný námornícky sextant; a ako tanier na pizzu veľkú šošovku, ktorá to všetko strážila. Prístroj evidentne mieril do okna a mal kolesá. –

– Uvažoval som nad správnym názvom, – spustil už tajomný sused, prv než si sa zmohol na čokoľvek, v chvate prerušoval samého seba, strihal rukami v erupciách myšlienok, – taký názov, to vám je náramne závažná vec, bez názvu stráca polovicu hodnoty, polovicu originality! Nemohol som prísť na nič súce, priateľko, myslím skutočne súce, chcel som si to premyslieť s pokojnejšou myslou na prechádzke v meste, chápete, je to predsa tá posledná vec, inak som zavřil všetko, práve v tento 179. deň... Najjednoduchšie by bolo asi nazvať ho skrátka zameriavač dúhy, keď už raz slúži na zameranie dúhy, nie? Čo povieť na taký názov? Ako vám znie? Príliš technicky a popisne? Nie je veľmi nápaditý, priznávam, na rozdiel od myšlienky, ktorá ho pred 219 dňami stvorila, oproti nej je takýto názov polutovaniahodný chudáčik, ale viete, ide skôr o to, či nie je priveľmi ťažkopádny už pri spontánnom vyslovení, či sa nepremieľa v ústach ako päť žuvačiek, povedzte, nezdá sa vám priveľmi suchopárny? Viete, my vedci máme pramalé básnické vlohy, to treba povedať... Vy však vyzeráte ako povolany, kto rozrieši túto dilemu... Potvrďte, je príliš vyumelkovaný a tých slabík by mohlo byť tiež o polovicu menej, však? –

Nedávalo to zmysel; ibaže čo ak zmysel nikdy nebol v tom, aby to dávalo zmysel? Tvoj život sa ti krivil ako narysovaný tými jeho krivítkami, čo sa mu váľali všade po dlážke – a toto ti bolo treba? Ledva si zaskočene preskackal pojmom „zameriavač dúhy“, on už splietal ďalej, korunovaný blázon: – Vezmite si všetky mýty, legendy, prorocťvá – tam sa to dúhou priam hmýri, ale figuruje tam vždy len akási povrchne opísaná dúha a hľadanie jej konca, koniec dúhy toto,

koniec dúhy tamto, raz tak a raz inak, ale viete, pomyslíte, aké to môže byť ťažké pre človeka bez možností, nemôcť si rozvážiť, ale musieť nájsť jediné riešenie, to jediné pravé miesto a zastať rovno na ňom, ba dokonca ani vtedy si taký pátrač nemôže byť ničím istý, a po všetkých protivenstvách a útrapách, ktoré musel dovedy prekonať, len aby napokon zastal na mieste, ktorým si vôbec, ale vôbec nie je istý, to vyznieva ako výsmech do tváre, no nie? Žijeme pritom posledné dejstvo, v agónii na konci cesty, na samom konci. –

– No a pred tými 479 dňami, keď som sa s vervou pustil do práce, som si povedal, že by som to mohol všetkým budúcim nádejným pátračom vari trochu uľahčiť. Prístroj zvažuje všetky danosti takej dúhy, aj všetky výnimky z týchto daností, aj všetky výnimky z týchto výnimiek... Zaoblenie, rozpätie, nepravidelnosti, zvláštnosti a subjektívne vlastnosti, závislosti od lokality, prostredia a podnebia, neštandardné tvarovanie oblúka a tak ďalej... Disperzia, difrakcia – sínus mínus kosínus – derivát, kamarát, priateľko... Časť dúhy možno prirodzene aproximovať nesčíselným množstvom typov funkcií, ktoré som už spomenul, a ak nie, tak možno ešte spomeniem, s trochou snahy možno viditeľnú časť dúhy vyjadriť celým ďalším spektrom analyticky, parametricky a psychopaticky opísateľných kružníc, elíps, parabol, hyperbol, karambol... Každý si domyslí... Podstatné je presné zachytenie vrcholu, ktorý sa určí s presnosťou na tisícinu čísla – kvadratické rovnice sekundujúce exponenciálnym a existenciálnym faktorom druhého radu boli šerpami môjho zámeru a priatelia Isaac Newton a René Descartes jeho patrónmi – Johann Kepler mi prerátal šancu dvojitej dúhy – tuná cez tieto autobusy sa všetko s opakovaným spätným overením

vyčísli sústredením vzťahov, ktoré by som vám teraz pre ich vzájomnú prekombinovanosť darmo uvádzal, chodník dláždený odmocninami mocnín, ktoré sa najprv odmocnili a umocnili, ústi do jednoznačných výsledkov, ktoré stačí transformovať zo sedminovej sústavy do jedenástkovej, ale ďalej vás nebudem unúvať, hoci to, prirodzene, ešte pokračuje napínaním kvázikrátkych dĺžok, tieto najtenšie tykadlá – ako by ste to asi vy nazvali – si navzájom odosielajú nevelmi zložité šifry, po prehodnotení sa prístroj nasmeruje a potom stačí len zatočiť kľukou, doostriť a nakuknúť cez túto rysku tuná do tohto ďalekohľadu, ktorý vám trčí pred nosom a ktorý sa prepája s druhým, prípadne do tohto vedľa s väčším priblížením a so zameriavačom, no a potom už len tá dúha a stane sa... –

Keď si porovnal jeho výhľad do ošumelého dvora, ktorý mu z posledných síl poskytovala táto izba (špinavé okno, na stene reprodukcie stredovekých halucinačných vynálezov) a naznačil si, či dúfa, že jeho čakanie na takomto mieste bude úspešné, asi si dostatočne podnietil jeho zvedavosť prepletenú večnými pochybnosťami. –

Stroj bol skutočný hybrid, konglomerát zdanlivo nespojitelných súčastí – struny, sklíčka, pružiny, diódy, pštrosie perá – a kozia briadka už prikyvovala, zas skákal do reči samému sebe: – Priateľko, celý ten život lepíme ako rozbitú skladačku – každucký deň! – tak prečo by som nemohol rovnako pozliepať aj stroj tejto túžby...? Ako uchopiť vízie, ako...? Poznačil som si v múdrych knihách najdôležitejšie pasáže, – a roztržito vyťahoval bachanty navršené po stropy. Podčiarknuté v nich bolo absolútne všetko. –

Ako sa dalo odolať tej uhrančivosti? Stačil jeden stret očí, jediné spojenie s tým chorým pohľadom. Bol čerstvý deň, načaté poludnie, cesta vás viedla doslova sama, ďaleko za mesto. Vy dvaja, čudasný mechanizmus a akási sučka s čiernym uchom, čistokrvný produkt ulice, čo sa k vám priplietla a nešlo ju odohnať – zapierali ste sa ako burlaci a vliekli stroj vpred. Nadskakujúci vehikel ste po uliciach ťahali s vysilením, bola to jeho premiérová jazda, musel sa takpovediac zajazdiť. Ľudia sa za vami otáčali, ale nenasledovali vás tam, kam ste mierili a kde ste navela aj zastali, dlane červené, pot na čele. V nerušenom tichu prímestských lúk ste mali dosť času schystať všetko potrebné. Vydarený deň – na oblohe fliachky mrakov, ktoré mohli veštiť čokoľvek – sa zvolna chýlil ku koncu, zvýšila však ešte chvíľa, aby ste prístroj naposledy prekontrolovali, so zreteľom na prevody a ložiská. Do súmraku sa už nestalo nič. Na druhý deň vás ostré slnko privítalo už na úsvite pri lezení z deky, čakali ste zvedavo a nervózne, ale darmo, lebo dúhy opäť nikde. Slnko pražilo, kozia briadka sa triasla a počas jeho modlikania: – Dážď... dážď... – ste prístroj znovu prekontrolovali, v obavách, čo mohlo na ňom zanechať zarosené studené ráno. Stroj prešiel kontrolou aj na tretí deň, v daždi, hotovom lejaku, ktorý sa valil v tonách, v plášťoch, ktoré ste rýchlo stiahli zo seba a zakrývali nimi najcitlivejšie časti, a keďže lejak, spustený ako na zaklínadlo, neustával ani k večeru, prikryli ste ním celý zvyšok prístroja. Spali ste schúlení pod kapotou, drgľovala vami zima. – Slnko... záblesk slnka... – šeptal tvoj poblednutý spoločník do nočného cupitania kvapiek. Kydalo celú noc. Na ďalší deň slnko skutočne vyšlo, prístroj ste mohli naplno odhaliť svetlu a znova premazať, lebo po dúhe, ani ničom, čo by sa jej podobalo, nikde ani chýru.

Čiernouška hafkala, ale pomôcť to nepomohlo, podobne ako keď ste preštelovali okulár. Aj na ďalší deň ste prístroj znovu premazali, naolejovali ste aj závitý zašité v hĺbke a utiahli menej významné svorky, ktoré ste dovtedy prehliadali, zatiaľ čo tvoj spoločník dudral: – Slnko a dážď... ale súčasne – slnko aj dážď... Tak kde je tá jediná tajuplná, kúzelná a podstatná kvapka...? – a zaspávali ste do krátkych snov, z ktorých ste sa vždy opäť strhali, nepokojne sa do rána prehadzujúc na tvrdej zemi, o ktorú sa veruže neoprela žiadna dúha. –

Počas ďalšieho dňa, ktorý sa vyznačoval tým, že si ho prestal počítať, ti tvoj spoločník opätovne vymenúval všemožné úskalia pri konštruovaní, menovite o výbere vhodného konca dúhy: – Ono to nie je len tak, viete, ono sa povie, koniec dúhy sem, koniec dúhy tam. Ale taká dúha, teda pokiaľ je to poriadna, dobre stavaná dúha, a nie nejaký toxický mutant, má dva konce, a ktorý je správny, to vám nikto nepovie... Žiadny z príbehov – a čo ich mám pozbieraných zo stáročí! – sa nezmieňuje o tom najdôležitejšom – okrem iného sa hovorí vždy len o jednom konci dúhy – a aj keď opomenieme okolnosť, že v takom prípade je vlastne jeden uprednostnený a druhý zaznávaný, nemení to nič na fakte, že vylučovacia metóda je i pri použití všetkých interpolačných formúl hazardom... A preto mám tuná v týchto rúrkach, ktoré sa zahýbajú takto do strán a nahor a dole a znova sa spájajú alebo križujú, nainštalované drobné zlepšenia, ktoré umožňujú zamerať oba konce súčasne alebo postupne a potom vo finálnom procese zvoliť, či budú oba predmetom skúmania a či len jeden, a keď len jeden, tak ktorý, a druhý si prípadne ponechať v rezerve, alebo prípadne po zvážení rozdeliť sily a navštíviť oba konce

súčasne, chápete, mohli by sme sa už teraz dohodnúť, kto pôjde kam, šli by ste vľavo alebo vpravo? – vpred alebo vzad? – alebo prípadne si hodiť mincou, hoci veru nijakú nemáme, áno, to ste mi už hovorili, sme na mizine – avšak nie, čo sa nápadov týka, tých máme habadej, zásoba nevyčerpatelná, alebo prípadne... –

Trieskal a trieskal, nič ho nevedelo zastaviť: – Použijeme modely kubické aj kubistické... dúhy symetrické aj asymetrické... alfa, omega, bazmega... nájdeme identity trigonometrické aj tie svoje... priateľko... – hovoril a v očiach mal ten svit šialenstva. Teraz už šepkal: – Dúha je sen, neuchopiteľný a večný... a život náš každodenný sa pod jej dotyk stáva snivou nesmrteľnosťou... Chápete?! Po dúhe pobežíme do svojich snov... –

Ibaže aj keď popoludní bolo i slnko, i dážď, nebo blankytné a objektív vyleštený, čas ako vystrojený pre dúhu, nijakú ste nezahliadli. Počul si ho tajne šomrať ako zaklínadlo: – De quadratura circuli et perpetuum mobile et horror vacui... –

Prístroj ste medzitým znova komplexne prehliadli, veď práve teraz musel zotrvať v plnej pohotovosti. Našli ste dve nedotiahnuté matice, čo vyčarilo na vašich tvárach takmer detinskú radosť z objavu v tom mrzkom čase čakania. Lebo ani na ďalší deň dúhy nikde nebolo. Nezjavila sa ani nasledujúci deň, hoci všetky podmienky boli vrchovato splnené, a ligotavý prístroj tu doslova stál predučený na svoje poslanie. Keďže časom si od svojho spoločníka mnohé pochytil, napokon si vedel o najmenších technických detailoch veľkosti atómu toľko, čo on, a mohol si ho pri stroji kedykoľvek zastúpiť, pokiaľ sa niečo vyskytlo (unáhlené úvahy, nič sa nevyskytlo), ba prípadne ho v budúcnosti

v tvrdzi aj celkom nahradiť (avšak ani potom sa dúha nezjavila). – Po 899 dňoch práce... vlastne po 1799 dňoch... a vlastne zatiaľ daromnej práce, takéto zadostučinenie! – žalostil učiteľ. – Fatamorgána? Fatálna morgána! Tak kde je dúha, náš most do snov...? –

Keď sa už-už zdalo, že sa musí zjaviť, doslova ste cítili to napätie a vibrácie v ovzduší, a jemné striebřisté mrholenie do jasného čistého dňa vás rozradostňovalo ako pútnikov v ciele, bolo neprípustné, aby sa nič neudialo – a udialo sa len to neprípustné, keďže nič sa opäť neudialo. Jeseň kradmo ukrajovala z beztak prikrátkych dní. Čiernouška vliezla do stroja a vyliezla až o pár dní. Spolu s ňou si z útrobov vytiahol jednu zabudnutú súčiastku, objav spríjemnil jalovú nudu, so zatajenými dychmi ste ju čistili, premeriavali, olejovali a znova nasadili na miesto. Obdobný nález ste na spletitom stroji učinili aj v ktorýsi ďalší deň, a hoci táto súčiastka bola ešte neporovnateľne menšia, len také malé piplavé nič, skryté navyše pod miniatúrnou doštičkou, vaše vytrženie bolo neopísateľné. Len si dumal, čo potom, až dôjde na posledný fragment, opomenutý niekde v tmavej hĺbke obskúrneho prístroja, a vaše objavy tohto druhu sa vyčerpajú. –

A potom? Čo sa dialo potom? Preskočme podružnosti, zbytočné slová, riadky

a rozprávanie by sa tu mohlo skončiť. –

Spomeňme ešte, že ste sa aj skúšali premiestňovať z miesta na miesto, hoci dúha s oboma svojimi koncami

sa vždy zjavovala inde než vy. Unikala vám tým ľahšie, čím dôslednejšie ste ju vy naháňali, ženúc sa za správami z rôznych kútov, ktoré však vždy prichádzali s neodvratným oneskorením. Pri jej výstrelkoch ste boli neraz nútení štváť sa kamsi, skadiaľ ste práve odišli, bežať odkiaľsi, kam ste práve došli, zakaždým z plných síl, zakaždým bez úspechov. V tejto honbe za šťastím, v tejto zúfalej snahe po niečom nesmrteľnom nezvýšil čas takmer na nič, nieto na šťastie či na nesmrteľnosť. Tá kraksňa, čo vám mala odkryť skryté, bola vašim bremenom, akoby sa vám sama tajne uviazala svojimi reťazami o šiju; a Slnko starlo každým dňom. –

Bolo síce darom šťasteny – a plodom vízie –, že prístroj mal kolesá, lebo mobilnejší ste mali väčšie vyhliadky na úspech; v sumáre to však značilo najmä narastanie dĺžky vašich daromných ciest. So svojím hrkotajúcim, zavše temne zarachotiacim strojom ste zabúrili kade-tade, po výmoľoch predmestí aj po hlavných ťahoch disonantne hučiaceho mesta: rachot stroja k tomu znamenite pasoval. Za vyzbierané drobáky ste po hostincoch predvádzali, ako funguje, respektíve zamieravali ho na náhradné ciele ako makety vymalované deťmi; jediný, s kým ste sa nikdy nespriatelili, boli ľudia so slnečnými okuliarmi, lebo tým nikto nevidel do očí a ani oni nevideli nič vrátane dúhy. Ústupky ste koniec koncov museli podstupovať pre samotný prístroj, už na pohľad náročný na údržbu, hltal viac ako vaše predpoklady, ba akoby hltal aj tieto predpoklady. Niekedy v tom období zdochla čiernouška III., ktorú kedysi vrhla čiernouška II., a ty si na podvozku objavil poslednú minipodložku, o ktorej nikto nemal ani tušenia: musel si sa plaziť a vykrúcať, a ufúľaný si ju bežal

ukázať učiteľovi, ktorému ešte starnúce zmysly stačili sprostredkovať tú horúcu správu a na sivej tvári mu to vyčarilo rovnako široký úsmev ako tvoj. Zastavili ste sa aj v lunaparku, kde ste sa chvíľu motali pri údržbe ruského kolesa, a napokon ste zakotvili v kovošrote. Zriadenci na vás cez plot volali, či si s týmto tu idete privyrobiť a že kovy treba najskôr roztriediť, smiali sa schuti ako ľudia vďační za každé vytrhnutie z monotónnej fušky. Vysvitlo, že tu práve potrebujú strážnikov a tvojho učiteľa tu strpeli dokonca aj neskôr za občasnú malú výpomoc ako varenie polievky a podobne. Akoby ti pred očami priam vysychal. Dočista už prestával rozumieť svetu, ktorý mu bol beztak vždy nezrozumiteľný, jeho miesto v ňom bolo už neudržateľné. Ale čas sa nevyhýbal ani tebe, z mladíka tu dávno bol zarastený muž podopierajúci starčeka ako búťlavý pilier života. Keď ho potom zasiahla tá náhodne uvoľnená tyč a s otvorenou ranou v boku ho priniesli k tebe, bolo už dávno rozhodnuté. –

Keď skonal, krátko si zvažoval, že mu do hrobu vložíš nejakú nevelkú hrdzavú súčiastku prístroja, ktorý ste odstavili vzadu pri plote. Ani večne smädní chlapi, kojení pivom, sa ho nepodobrali rozobrať, naopak, vždy len fľochli a očurali ho, a vrak tak nezadržateľne rýchlo korodoval najmä následkom ich utkvélého močenia – nečurali by inde než naň, zadržovali by a bežali cez celý areál s haldami zlisovaného šrotu, len aby sa naň škeriac zas vymočili – tam vzadu v prhlavine trčal a čakal, lenže na čo? Lebo už v tom posmrtnom geste sa črtal akýsi nezreteľný záväzok, a pripadalo ti to rovnako nepatričné ako pochabé. –

Bolo to ako z toho vtipu od potrudžených chlapov, o dvojici tulákov, čo idú po železnici. „Dôjdeme až tam, kde sa